

1980'DEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'DE İHRACATIN GELİŞİMİ

Cansel SEYMEN OSKAY*

ÖZET

Ülkemizin 1980'li yılların başından itibaren uygulanmakta olduğu serbest dış ticaret politikası, ihracata dönük sanayileşme stratejisinin önemli bir aracıdır. Liberalizasyon ve dünya ile entegrasyona yönelik bu politikalar sayesinde ihracatta önemli artışlar gerçekleştirilmiş ve ülkemiz ürün kompozisyonu da büyük oranda değişmiştir. İncelediğimiz dönemde ihracat rejiminde değişiklikler ve düzenlemelerin yapılması ile ihracatımız hız kazanmıştır. İhracatı arttırmak ve çeşitlendirebilmek ve ayrıca ekonomik kalkınmada gerekli olan malların ithalatı için istikrarlı bir döviz kaynağı oluşturabilmek ülke ekonomisi açısından önemlidir. Bu çerçevede çalışmamız, ülkemizdeki ihracatın gelişimini incelemeye yöneliktir.

Anahtar Kelimeler

İhracat, Dış Ticaret, Serbest Dış Ticaret Politikası, Türkiye Ekonomisi.

ABSTRACT

The free foreign trade politics that our country has applied since the beginning of 1980s is a important instrument of the industrialization strategy turned to exports. By the politics about the liberalization and the integration with the world, the important increases of exports have been made and also our country's product composition have changed at a big scale. In the period of our examining, our exports have won speed by making changings and regulations in export regime. To be able to increase and diversify exports and in addition to be able to create a stable foreign exchange resource for import of the goods which are necessary for economic planning is important for the country economy. In this frame, our study is about examining the development of our country's exports.

Keywords

Exports, Foreign Trade, Free Foreign Trade Politics, Economy of Turkey

* Dr. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

1.GİRİŞ

Türkiye’de 1980’lerden günümüze ihracat ve ihracat ürün kompozisyonu büyük bir değişim ve gelişim göstermiştir. Bu dönemde imalat sanayi ihracı hızla artarken ihracat içinde tarım ürünlerin payı azalmıştır. Bu süreçte Türkiye dışa açık kalkınma politikalarını benimsemiş, çağdaş dünyanın ekonomik ve ticari, küresel ve bölgesel bütünleşmelerinin içerisinde yerini almıştır. İhracatımızdaki artış büyüme politikalarının en temel araçlarından biri olmuştur. Bu çerçevede, ihracat ekonomik kalkınmada gerekli olan malların ithalatı için istikrarlı bir döviz kaynağı oluşturarak ülke ekonomisi açısından önemli bir yere sahiptir.

1. 1980–2004 Dönemi İhracatın Gelişimi

Ülkemiz uzun yıllar sürdürdüğü ithal ikameci sanayileşme politikasını 1970’li yılların sonlarına doğru içine düşülen ekonomik bunalımın da zorlamasıyla, 1980’li yılların başında ihracata dönük sanayileşme politikasıyla değiştirmiştir. 1980 yılı Türkiye ekonomisi ve dış ticaret açısından önemli bir dönüm noktasıdır. 1970’li yıllarda yaşanan iki büyük petrol krizi ve Kıbrıs Barış Harekatı gibi gelişmelerin etkisiyle ortaya çıkan olumsuzlukları bertaraf etmek ve ekonominin işlerlik kazanmasına yardımcı olmak için 24 Ocak Kararları olarak bilinen geniş kapsamlı bir ekonomik paket uygulamaya konulmuştur. Bu kararlar ile, Türkiye ekonomisini dışa kapalı bir hale getiren ithal ikamesine dayalı sanayileşme politikası terk edilerek, ihracata dayalı sanayileşme politikaları benimsenerek serbest piyasa koşullarında işleyen ve dışa açık bir ekonomi modeli uygulamaya konulmuştur. Bu uygulama sonucunda genel olarak dış ticaret, özellikle de ihracat, ülkemiz iktisat politikalarının odak noktalarını oluşturmaya başlamıştır (Tomanbay, 2001:27). Bu program çerçevesinde, ihracatın teşvik edilmesi yönündeki politikalara hız verilmiştir. Uygulamaya konulan ihracata dayalı büyüme stratejisi çerçevesinde emek-yoğun, yerli hammaddelere dayanan ve dünya pazarında rekabet gücümüzün yüksek olduğu sektörlerin desteklenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca ihracatta önem arz eden ulaşım, haberleşme ve diğer altyapı yatırımları hız kazanmış, genel bir ihracat seferberliği başlatılmıştır. Gerçekleştirilen devalüasyonun yanı sıra, sabit kur sisteminden günlük olarak ayarlanan esnek kur sistemine geçişle gerçekçi kur politikası uygulanmaya çalışılmıştır (Hatiboğlu ve Aysan, 1994: 37-39).

Bu dönemde ihracat ile ilgili bürokratik engeller büyük ölçüde azaltılmıştır. Kambiyo Rejimi daha da liberalleştirilerek Türk Lirasının konvertibilite özellikleri güçlendirilmiş ve kararda yapılan değişikliklerle, TL ile ihracat ve ithalat serbest bırakılmıştır. Dış ticaret rejiminin liberalleştirilmesi 1983 yılından sonra artan bir hızla sürdürülmüş, İhracat Rejimi değiştirilerek ihracat serbestisi prensibi getirilmiş, ihracatı arttırmak için yapılan hukuki düzenlemelere ilave olarak ihracatçılara, vergi iadesi, gelir vergisi istisnası, gümrük muafiyetli

hammadde ithalatı ve ihracat kredileri gibi bazı parasal ve mali teşvikler sağlanmıştır. Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu ve Destekleme ve Fiyat Fonu da ihracatın finansmanında kullanılan diğer destekleri oluşturmuştur. 1980'li yılların sonunda, nakdi teşviklerin yerini, Türk ihracatçıların dış pazarlarda rekabet gücünü arttırmak ve Türkiye'nin ihracata yönelik stratejisini desteklemek amacıyla 1987 yılında kurulan Türk Eximbank yoluyla sağlanan ihracat kredi ve sigorta programları almaya başlamıştır. Ayrıca 1980'li yılların ortasında, dış ticarete gözlenen artış trendini devam ettirmek, yabancı sermayeyi çekmek, teknoloji transferi sağlamak ve mamul madde ihracatını arttırmak amacıyla, serbest bölgeler kurulması gündeme gelmiştir.

Tablo 1: 1980-2004 Dönemi Türkiye'de İhracat (Milyon Dolar)

Yıllar	Tarım		Madencilik		Sanayi		Toplam İhracat	
	Miktar	Pay %	Miktar	Pay %	Miktar	Pay %	Miktar	GSMH'ya Oran%
1980	1.672	57.4	191	6.6	1.047	36.0	2.910	4.2
1985	1.719	21.6	244	3.1	5.995	75.3	7.958	11.7
1990	2.249	17.4	326	2.5	10.349	79.9	12.959	8.5
1991	2.585	19.0	285	2.1	10.686	78.6	13.593	8.9
1992	2.134	14.5	267	1.8	12.286	83.5	14.715	9.2
1993	2.292	14.9	233	1.5	12.794	83.4	15.345	8.4
1994	2.301	12.7	263	1.5	15.518	85.7	18.106	13.8
1995	2.133	9.9	391	1.8	19.089	88.2	21.636	12.6
1996	2.455	10.6	228	1.0	20.237	87.1	23.225	12.6
1997	2.679	10.2	404	1.5	23.132	88.1	26.261	13.5
1998	2.700	10.0	364	1.3	23.874	88.5	26.974	13.1
1999	2.394	9.0	385	1.4	23.755	89.3	26.587	14.2
2000	1.973	7.1	400	1.4	25.340	91.2	27.775	13.8
2001	2.234	7.1	349	1.1	28.695	91.6	31.334	21.7
2002	2.038	5.7	387	1.1	32.549	93.0	36.059	19.8
2003	2.065	4.5	459	1.0	43.223	94.2	45.884	19.3
2004 - (Ocak Ekim)	5.773	11.5	948	1.8	43.452	86.6	50.174	11.8

Kaynak: DPT, Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (1950-2003), Ocak 2004, s.37

1990'lı yılların başında gerek dünya ekonomisinde yaşanan durgunluk ve Körfez Savaşı gibi dış faktörler, ülkemizde yaşanan yüksek enflasyon, kamu açıkları artan iç ve dış borç stoku gibi kronikleşen sorunlar, 1994 yılında bir

ekonomik kriz yaşanmasına neden olmuş, bu kriz sonrasında 5 Nisan Kararları olarak bilinen, ekonomik istikrarın sağlanmasını amaçlayan tedbirler paketi uygulamaya konulmuştur. Söz konusu iç ve dış faktörlerin olumsuz etkisiyle 1990-1993 döneminde ihracat performansında bir yavaşlama görülmektedir. Ancak, 1994 yılında yapılan yüksek oranlı devalüasyon ve uygulanan ekonomi politikaları, uluslar arası piyasalarda rekabet gücümüzü olumlu yönde etkileyerek ihracatımızın artmasına yardımcı olmuştur. 1990-1993 döneminde ihracatımız ancak 15 milyar dolar düzeyine gelebilmişken, 1994 yılında 18 milyar dolar, 1995 yılında 21.6 milyar dolar düzeyinde gerçekleşerek iyi bir performans göstermiştir. 1995 yılında ihracatın yüksek oranda artışı, TL reel olarak önemli oranda değerlendirilmesine rağmen, büyük ölçüde dünya ticaretindeki artıştan kaynaklanmıştır. Ancak, ihracatta yaşanan artış oranları süreklilik gösterememiştir, 1995 yılında iç talebin canlanması ve ihracatta önemli bir paya sahip olan OECD ülkelerinin büyüme hızlarındaki yavaşlama gibi olumsuzluklardan ötürü, Temmuz ayından itibaren ihracat artış hızında gerileme başlamıştır. Bu yılda, bir yandan uluslar arası ticaretin serbestleşmesinin sağlanması amacıyla İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlatılan GATT sürecinin tamamlanması ile oluşturulan Dünya Ticaret Örgütüne üye olunurken diğer yandan, 1.1.1996 tarihinden itibaren AB ile Gümrük Birliğine gidilmesi karara bağlanmıştır. Bu gelişmeler uluslar arası yükümlülüklerimizin artması ve belirlenen normlar çerçevesinde dış ticarete yönelik gerekli uyum çalışmalarının yapılması ve ihracatımızın yeni bir yapısal dönem sürecine girmesi gereğini doğurmuştur. Küresel ve bölgesel bazda yaşanan söz konusu gelişmeler sonucunda, 1980 sonrasında ihracatın arttırılmasında çok önemli rol oynayan nakdi teşviklerin ağırlıkta olduğu İhracat Teşvik Mevzuatı değiştirilerek, Dahilde ve Hariçte İşleme Rejimi ile uluslararası normlara uygun yeni devlet yardımları uygulanmaya başlanmıştır.

1996 yılında ihracat artış hızının %7.3 oranında gerçekleşerek yavaşlamasının en önemli nedeni, dünya ticaretinin büyüme hızındaki yavaşlamadır. İhracatımız 1997 yılında bir önceki yıla göre daha hızlı gelişme göstererek 26.2 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Bunun esas nedeni, yılın ikinci yarısında Asya'da oryaya çıkan mali krizin etkilerine rağmen, dünya hasılasında kaydedilen önemli ölçüde büyüme sonucunda artan dış talep olmuştur. 1997 yılı ortalarından itibaren, Uzakdoğu ülkelerinde mali piyasalarda başlayan kriz, 1998 yılında, Türkiye'nin en önemli pazarlarından biri olan Rusya'ya sıçraması sonucunda dış talepteki daralma, dünya mal fiyatında gözlenen düşme sonucu ülkemiz dış ticareti önemli ölçüde etkilenmiş ve 1998 yılında ihracatımız 2.7 oranında artarak 27.7 milyar dolar olmuştur. 1999 yılı 17 Ağustos Marmara Depremi çerçevesinde, hem ekonomik hem sosyal açıdan büyük sıkıntılar yaşamıştır. Deprem bölgesinin ülkemizin en önemli sanayi ve ticaret bölgesi olması depreminin etkilerinin daha da çok hissedilmesine neden olmuştur. Deprem nedeniyle iç talebin büyük oranda gerilemesi ve binlerce işyerlerinin zarar görmesi sonucunda ekonomimizde en büyük çaplı küçülmelerinden biri gerçek-

leşmiş ve 1999 yılında GSMH bir önceki yıla göre %6.1 oranında gerilemiş, 1989 yılından itibaren sürekli artış gösteren ihracat 1999 yılında %1.4 oranında azalarak 26.6 milyar dolara gerilemiştir (Bkz.tablo1).

1999 yılında ülke ekonomisi açısından yaşanan bir diğer önemli gelişme ise, Aralık itibariyle uygulamaya konulan yeni İstikrara Programı olmuştur. Uluslararası Para Fonu destekli bu program çerçevesinde en önemli sorunlardan biri olan kronik enflasyonun üç yıl içinde tek haneli seviyelere düşürülmesi ve bu yolla bozulan makro ekonomik değerlerin yeniden tesis edilmesi amaçlanmıştır. Program kapsamında öngörülen hedeflere ulaşmak için mali politikalar, yapısal reformlar ile kur ve para politikaları olarak belirlenen üç ana başlık altında düzenlemeler yapılmıştır. Uygulamaya konulan İstikrar programı, kura dayalı, bir başka deyişle, kurun çıpa olarak kullanıldığı bir program niteliğinde olduğundan, uygulanacak kur politikası, enflasyonun hedeflenen düzeylere indirilmesi açısından çok büyük öneme sahiptir. Uygulanan program sonucunda, 1999 yılında daralmış olan ekonomi yeniden canlanmaya başlamıştır. 2000 yılında %6.3 oranında büyümüştür.

2000 yılı, ihracat açısından zor bir yıl olmuştur. Dünya hasılası ve ticaretinde çok olumlu gelişmeler yaşanmasına rağmen, uluslar arası piyasada Euro/Dolar paritesinde Euro aleyhine yaşanan gelişmeler ve ham petrol fiyatlarında gözlenen yüksek artışın maliyeti artırıcı etkisi gibi dışsal faktörlerden kaynaklanan gelişmeler ihracatta beklenen artışın gerçekleşmesini engellemiştir. Ayrıca, yukarıda özetlenen Ekonomik İstikrara Programı kapsamında uygulanan kur politikasının TL'yi değerli kılması, ihracatımızı olumsuz yönde etkileyen diğer bir gelişmedir. Dışsal ve içsel faktörlerden kaynaklanan bu olumsuzluklara rağmen, 2000 yılında ihracatımız 1999 yılındaki azalışı tersine çevirerek %4.4'lük artışla 27.8 milyar dolara ulaşmıştır. Artan iç talep ve reel olarak değerlendirilen TL'nin de etkisiyle ithalat ise bir önceki yıla göre %34 oranında artarak 54.5 milyar dolar olmuştur.

Uygulanan İstikrara Programı 2001 yılı Şubat ayında ortaya çıkan krizle sekteye uğramış, bankacılık sektöründe yapısal sorunların bir türlü çözüme kavuşturulamaması ve diğer etkenler sebebiyle, faizler yeniden tırmanmış, bir milyar dolarlık sermaye çıkışı yaşanmış, borsa hızla düşmüş, krizin önlenmesi amacıyla ,kurlar serbest bırakılmıştır. Dalgalı kur uygulamasına geçilmesiyle TL, yabancı para birimleri karşısında hızla değer kaybetmeye başlamıştır. Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri sonrasında döviz kuru ve faiz oranlarında görülen aşırı dalgalanmalar sonucunda tüketim harcamalarında önemli daralmalar meydana gelmiş, iç talepte yaşanan gerileme ve satışların düşmesi reel sektörü olumsuz yönde etkilemiştir. Bu gelişmeler sonucunda 2001 yılında ülkemiz GSMH'da %9.4 oranlı bir düşüş yaşanmıştır. İç piyasada daralma ve gerçekleştirilen devalüasyon sonucu ortaya çıkan görece kur avantajı, 2001 yılında dış pazarlara daha fazla yönelmenin ve ihracatın artmasının temel gerekçesini oluşturmuştur. Dünya ekonomisinde görülen durgunluğa rağmen, iç talepteki yeter-

sizlik ve sağlanan maliyet avantajları sayesinde ihracatımız bir önceki yıla nazaran %12.3 artarak 31.3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir (Bkz.tablo1).

Diğer taraftan, ekonomik kriz sürecinde olan ülkemiz için ihracat kaynaklı döviz getirilerinin öneminden hareketle ihracatımızda bir tanıtım ve pazarlama atağı başlatılmıştır. Bu çerçevede yurtdışında hedef seçilen ihracatımızın artırılması, yabancı sermayenin Türkiye'ye çekilmesi ve müşterek yatırım imkanları için gerekli sermayenin yaratılması açısından, ticaret heyeti programları, alım heyeti organizasyonları ve yurt dışı fuarlara milli düzeyde katılım sağlanması faaliyetlerine ağırlık verilmektedir. Ayrıca, yeni açılımlar yapılabilmesini teminen, bölge ülkelerle ticaretimizin geliştirilmesine yönelik bir "Komşu Ülkeler Strateji" uygulamaya konulmuştur. İhracatımızın çeşitlendirilmesine teminine yönelik olarak ise, dünya çapında kabul gören bir "Türk Malı" imajının yerleşmesi yönünde çalışmalara ağırlık verilmiştir (Kayalar, 2003:6).

2002 yılı gerek ülkemiz gerek dünya ekonomisi açısından 2001 yılındaki global daralmanın olumsuz etkilerini göz ardı edici görel bir toparlanma yılı olmuştur. 2002 yılı, ihracattaki başarılı performansla bir önceki yıla göre %12 artarak 35.7 milyar dolara ulaştığı bir yıl olmuştur. Uygulanan ekonomik istikrar politikasının makroekonomik dengeler üzerindeki etkilerinin ihracata etkileri olumlu olmuştur.

2001 ve 2002 yıllarında daha iyi bir artış trendi yakalayan ihracatımız 2003 yılında da başarılı performansını sürdürmüştür. 2003 yılında ihracat rakamları 2002 yılına göre %30 artarak 47 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2004 yılı Ocak-Ekim dönemi ihracatta 50 milyar doları aşmıştır. 2004 yılı Ekim ayı sonuna kadar gerçekleşen ihracat 2003 yılı toplam ihracatından çok daha büyüktür. 2004 yılı sonu itibariyle 60 milyar doları aşması beklenmektedir. Böylece Türkiye ihracatta 60 milyarı geçen bir ülke olarak dünya sıralamasında yerini alacaktır.

2. İhracatın Sektörel Değerlendirmesi

1980-2000 dönemi, Türkiye sektörel ihracat yapısı incelendiğinde, 1980 yılında ihracatımızda en büyük pay %57.4'lük oranla tarım ürünlerinden oluşurken, 1990 yılına gelindiğinde %17.4, 2000 yılında %7.1 düzeyine gerilemiştir. 2003 yılında ise %4.5 düzeyinde gerçekleşmiştir. İhracatımızın içinde tarım ürünleri payı hızla gerilerken sanayi mallarının payı radikal bir şekilde artış göstermiştir. 1980 yılında %36 seviyelerinde olan sanayi ürünlerinin toplam ihracat içindeki payları 1990 yılına gelindiğinde %79.9, 2000 yılında %91.2 seviyelerine ulaşmıştır. Madencilik ürünleri ise 1980 yılında toplam ihracat içindeki payı %6.6 iken yıllar itibariyle sürekli azalmış 1990 yılında %2.5, 2000 yılında %1.4, 2003 yılında %1.0'a gerilemiştir.

1980 yılı başında ihracatın kompozisyonu tarım ve tekstil olarak iki ürün grubuna aşırı ölçüde bağlı olmuş, diğer ürün grupları ihracatında ise Türkiye yok sayılabilecek bir konumdadır. 2000 yılı ihracatı içinde önemli yer sahip

ürün grupları, hazır giyim, tarım, dokumacılık ürünleri, makine araçları ve demir-çelik olmuştur.

1990-2000 yılları arasında %10'luk bir büyüme performansı ile sanayi ürünleri ihracat içerisindeki yeri artmıştır. Sanayi ürünleri ihracatı içindeki en hızlı gelişen ürün grubu ise, işlenmiş deri ve deri mamulleri ile makine ve ulaşım araçları (özellikle otomotiv ürünleri, elektrikli ve elektronik makine ve cihazlar) ve diğer tüketim malları olmuştur.

2000-2002 döneminde, ihracatımızda %93.1'lik payı ve 33.3 milyar dolarlık değeri ile imalat sanayi ürünlerinin önemli bir yer tuttuğu, bunu %5.6'lık payı ve 2 milyar dolarlık değeri ile tarım ve orman ürünlerinin %1'lik payı ve 374.2 milyon dolarlık değeri ile madencilik sektörünün izlediği görülmektedir. 2001 yılına göre 2002 yılında %16 artış gösteren sanayi ihracatımız içinde 4.4 milyar dolar değeriyle toplam ihracatımızdan %12.4'lük pay alan örme giyim eşyası en fazla ihracat değerine sahip olan ürün olmuştur. Motorlu kara taşıt ve bunların aksam ve parçaları ve örülmemiş giyim eşyası ihracatı bir önceki yıla göre artış göstermiş, bu üç ürün grubunun toplam ihracat artışına katkısı %7.4 düzeyinde olmuştur. Ayrıca elektrikli makine ve cihazlar ile demir-çelik ürün gruplarında da artış görülmektedir (Varol, 2003:164).

2003 yılında da %94.2'lik payı ile sanayi ürünleri ihracat profilimiz içindeki ağırlıklı yerini korumuştur. Sanayi ürünleri içerisinde taşıt araçları ve yan sanayi ürünleri başta olmak üzere hazır giyim ve konfeksiyon sektörü, elektrik- elektronik ve makine sektörü ile kimyevi maddeler ve mamulleri sektörü ihracatında önemli artışlar kaydedilmiştir. 2004 yılı Ocak-Ekim dönemi ihracattaki artış ağırlıklı olarak tüketim malları ihracatının artmasından kaynaklanmaktadır. Ekonomik faaliyetlere göre incelendiğinde, toplam ihracatın %94'ünü oluşturan imalat sanayi ihracatının geçen yılın aynı dönemine göre %30 oranında artmıştır. Kara taşıtları ve bunların aksam ve parçaları, elektrikli makine ve cihazlar, kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ile demir ve çelik ihracatı en fazla artış gösteren kalemler olmuştur.

3. İhracatın Bölgesel Yapısının Değerlendirilmesi

Türkiye'nin 1980 yılındaki ihracatının bölgesel yapısı incelendiğinde, Batı Avrupa ağırlıklı üç bölgeyi bir yapı olduğu, Batı Avrupa %51.7 oranındaki payı ile ihracatın en büyük pazarını teşkil ederken, bu bölgeyi Ortadoğu ile %17.7 oranındaki payı ile Doğu Bloku ülkeleri takip etmektedir.

İhracatın 1980 yılındaki bölgesel yapısının günümüzde gösterdiği yapıdan çok farklı olmadığı, ancak Orta doğu ile Eski Doğu Bloku ülkelerine yönelik ihracatın genel içindeki payının tedricen azaldığı buna karşılık Kuzey Afrika ve Batı Avrupa ülkelerine yönelik ihracatın payının arttığı görülmektedir. Avrupa Birliği ülkelerine yönelik ihracatımız toplam ihracatımızın %51.3'ünü oluşturmaktadır. Ülke sıralamasına baktığımızda ilk sırada yer alan Almanya'yı ABD, İngiltere, İtalya, Fransa ve Rusya izlemektedir.

SONUÇ

İhracatımızdaki gelişmeleri incelediğimizde, sürdürülebilir bir ihracat artışı sağlayacak ihracat yapısının oluşturulması temel amaçtır. Ülkemizin dış ticaretten aldığı payın arttırılabilmesi, sürdürülebilir ve istikrarlı bir ihracat artışının sağlanması, ihracatta yeni hedefler belirlenmesi ve bunlara ilişkin belirlenecek stratejilerin hayata geçirilmesi ile mümkün olabilecektir. Ülkemizde makro ekonomik istikrarın sağlanmasının, ihracatımızın sağlam yapıya kavuşmasında, sağlıklı bir yatırım-üretim-ihracat çizgisi içerisinde gelişiminin sağlanması önemli bir faktördür.

İhracatımızda sektörel ve bölgesel bağımlılık iki önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplam ihracatımızın içinde, %36'lık payı ile sektörel açıdan tekstil ve konfeksiyon sektörüne, %50'ler seviyesindeki payı ile Avrupa Birliğine bağımlılık, bölgesel veya uluslar arası konjonktürel değişimler ya da tüketici tercihlerindeki kaymaların etkilerinin ihracat performansımıza artarak yansıma riskini de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle izlenen politikalarda hedefler, dünya ticaretinden daha fazla pay almak amaçlanmaktadır. Ülkemizin ihracatını Avrupa Birliği ile birlikte diğer ülke ve ülke gruplarına yönelmesini sağlayarak yeni pazarlara girilmesi olarak belirlenmektedir. İhracatımızın sektörel bağımlılığının dünya üretimi ve ticaretindeki trendlerin yakalanması sürecini yavaşlattığı görülmektedir. İhracatımızdaki yüksek paya sahip tekstil, konfeksiyon, demir-çelik gibi sektörlerin dünya ihracatından aldıkları pay düşmektedir. Diğer yandan, dünya ihracatından aldığı pay en hızlı artan ofis ve büro malzemeleri sektöründe ülkemiz dünya gelişmelerinin dışında kalmaktadır. Otomotiv, diğer taşıt araçları, yarı mamuller ve kimyasallar gibi sektörlerde ise, son yıllarda gözlenen hızlı ihracat artışları dünya ihracat artışları, dünya ihracatının gelişimi ile paralellik göstermektedir. Bu çerçevede, ülkemizin dünya ticaretinde payı artan, katma değeri yüksek, teknoloji yoğun ürünlerin üretimine ve ihracatına yönelmesi ve politikaların bu yönde belirlenmesi gerekmektedir.

Sürdürülebilecek bir ihracat artışının sağlanmasında belirlenen hedeflere ulaşabilmede eldeki mevcut imkanların en etkin kullanımını temini için çalışan kamu sektörü ile girişimci özel sektör işbirliği en önemli unsurdur.

KAYNAKÇA

- HATİBOĞLU, Zeyyat ve AYSAN, Mustafa (1994), **Türkiye Ekonomisinde 1994 Bunalımı**, 1.baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- KAYALAR, Tuncer (2003), "Cumhuriyetin 80.Yılında İhracatımızda Son Gelişmeler", **Dış Ticaret Dergisi Özel Sayısı**, Yıl:8, Ekim.
- T.C.Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, www.dtm.gov.tr
- TOMANBAY, Mehmet (2001), **Dış Ticaret Rejimi ve İhracatın Finansmanı**, 5.baskı, Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- VAROL, G. Müge (2003), "Cumhuriyetin 80.Yılında 1923-2003 Türk Dış Ticaretinin Gelişiminin Kısa Tarihçesi", **Dış Ticaret Dergisi Özel Sayısı**, Yıl:8, Ekim.

